

Številka zadeve: U-I-251/14-14

Datum odločbe: 21. 10. 2015

Področje: Družinsko pravo, Izpodbijanje očetovstva, Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih.

Izrek: V drugem odstavku 96. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo) se razveljavi besedilo "vendar najkasneje pet let po rojstvu otroka".

Dodatno: Državni zbor na pobudo ni odgovoril, svoje mnenje pa je podala Vlada. Vlada poudarja, da je materin mož v povsem drugačnem položaju od otroka. Namen izpodbijane določbe naj bi bil v zagotavljanju pravne varnosti in obstoječih družinskopravnih razmerij. Pri tem naj bi bilo odločilno, da tožba za izpodbijanje očetovstva iz 96. člena ZZZDR ni vezana na pogoj, da je obenem vložena tožba na ugotovitev očetovstva. Vlada meni, da bi "ohlapneje" določeni roki za izpodbijanje očetovstva omogočili bistven vpliv na pravni položaj otroka kot šibkejše stranke v družinskopravnem razmerju. Vlada priznava, da je v določeni meri tudi domnevni oče (podobno kot otrok) v zvezi s pravilnostjo družinskih razmerij odvisen od informacij drugih oseb; od otroka naj bi ga ločevali dejstvi, da lahko svoje pravice brani sam in da lahko vpliva na osebna razmerja, ki jih s partnerko vzpostavljata. V konfliktu med interesom domnevnega očeta, da izve, kdo je njegov potomec, in interesom otroka, da še naprej uživa trajno, stabilno in nespremenljivo družinsko razmerje, se Vlada zavzema za prevlado interesov otroka, ki ima pravico izpodbijati očetovstvo tudi po polnoletnosti.

Odločitev: število glasov ZA: 8

SAMO ZA: predsednik mag. Miroslav Mozetič ter sodnice in sodniki dr. Mitja Deisinger, dr. Dunja Jadek Pensa, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Ernest Petrič, Jasna Pogačar, dr. Jadranka Sovdat in Jan Zobec.

POVZETEK ZADEVE:

Iz 35. člena Ustave izhaja pravica domnevnih očetov, da se v sodnem postopku ugotovi, da njihovo formalno očetovstvo ni v skladu z dejanskim biološkim izvorom otroka, in pravica doseči, da preneha obstajati pravno razmerje med njimi in otrokom. Poznavanje dejstev glede dejanskega obstoja ali neobstoja domnevanega biološkega starševstva je odločilnega pomena za razvoj posameznikove osebnosti. Pravno priznано očetovstvo ima poleg tega za očeta pomembne pravne posledice na nepremoženjskem in na premoženjskem področju.

Objektivni prekluzivni rok iz drugega odstavka 96. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je ovira za uveljavitev očetove osebnostne pravice razčistiti dvom o lastnem očetovstvu in pretrgati pravno vez med seboj in otrokom, ki ne ustreza biološki realnosti, ki je varovana po 35. členu Ustave. Zato posega v človekovo pravico iz 35. člena Ustave.

Petletni prekluzivni rok za vložitev tožbe za izpodbijanje očetovstva je trd in nefleksibilen, saj teče od objektivno določenega trenutka v času in lahko začne teči, teče in se tudi izteče v času, ko domnevni oče ne ve in ni dolžan vedeti, da otrok, ki velja za njegovega, v biološkem smislu ni njegov. Izpodbijana določba dopušča, da pravna domneva očetovstva prevlada nad biološko realnostjo vedno, ko se izteče rok petih let po otrokovem rojstvu, ne glede na subjektivne okoliščine na strani očeta. Gre za težak in obremenjujoč poseg v 35. člen Ustave.

Zaželeni trdnost in nespremenljivost družinskih razmerij, hkrati z varstvom interesov otroka, sta zadostno varovani že s subjektivnim rokom za vložitev tožbe na izpodbijanje očetovstva, ki določa, da mora domnevni oče tožbo na izpodbijanje očetovstva vložiti v enem letu od tedaj, ko je izvedel za okoliščine, ki vzbujajo dvom, ali je otrok njegov.

V neskladju s 35. členom Ustave je, da domnevni oče ne more več izpodbijati očetovstva, čeprav subjektivni rok enega leta od tedaj, ko je izvedel za okoliščine, ki vzbujajo dvom, ali je otrok njegov, še ni potekel, potekel pa je rok petih let po rojstvu otroka, ne glede na seznanjenost domnevnega očeta z za vložitev izpodbijne tožbe pravno pomembnimi okoliščinami.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	nerazporejeno				

Obrazložitev pozicij = ta odločba nima ekonomske dimenzije, ker vprašanje objektivnega roka za ugotavljanje očetovstva ni vprašanje regulacije trga, zato ne vsebuje pozicije sodbe in nasprotne sodbe.

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
ZA: vsi ostali	1	1			

Sodba: **Pozicija sodbe je 1.** Poseg v osebno pravico domnevnih očetov, da se lahko v sodnem postopku ugotovi, da njihovo formalno očetovstvo ni v skladu z dejanskim biološkim izvorom otroka, in da se pravno razmerje z domnevnim otrokom ukine (35. člen Ustave), je prekomeren. Nedopusten je način določitve objektivnega prekluzivnega roka za vložitev tožbe za izpodbijanje očetovstva, ker nesorazmerno omejuje pravico domnevnega očeta, da uskladi pravno stanje starševstva z biološko realnostjo; teža posledic ocenjevanega posega ni sorazmerna koristim, ki jih izpodbijana zakonska ureditev prinaša. Protiustavno je, da domnevni oče ne more več izpodbijati očetovstva, čeprav subjektivni rok enega leta od tedaj, ko je izvedel za okoliščine, ki vzbujajo dvom, ali je otrok njegov, še ni potekel, potekel pa je rok petih let po rojstvu otroka, ne glede na seznanjenost domnevnega očeta z za vložitev izpodbojne tožbe pravno pomembnimi okoliščinami. Sodišče s to odločbo v največji možni meri zaščiti osebne pravice in svoboščine domnevnih očetov. Ureditev, po kateri lahko rok petih let poteče, četudi materin mož v tem času še ni izvedel za okoliščine, ki vzbujajo dvom o njegovem očetovstvu, naj bi se kazala kot prekomeren poseg v pravico očeta, da razišče svoje starševstvo, in s tem posredno tudi v otrokovo pravico izvedeti za svoj izvor.

Protisodba: bi pomenila, da Ustavno sodišče ne bi razveljavilo izpodbijane določbe. S tem bi bili domnevni očetje v bistveno slabšem položaju napram očetom, saj dvom posameznika o tem, ali so formalno njegovi otroci tudi res njegovi otroci, ali je z njimi sploh sorodstveno oziroma genetsko povezan, lahko pomeni hudo psihološko breme in negotovost. Obsto dvoma o pravilnosti očetovstva lahko za domnevnega očeta pomeni tudi težave v socialnih odnosih, kar vzbuja občutke ponižanja ter pomembno vpliva na njegov ugled in dobro ime. Pozicija 5.

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe	S				PS
ZA: vsi ostali	1	1			

Sodba: Sodba je pozicija S1, ker ustavno sodišče odloči izrazito v prid pobudnika saj ugotovi, da je drugi odstavek 96. člena ZZZDR v delu, v katerem določa rok petih let po rojstvu otroka za vložitev tožbe domnevnega očeta za izpodbijanje očetovstva, v neskladju s 35. členom Ustave. Poseg v pravico iz 35. člena Ustave domnevnih očetov je torej zelo težak in obremenjujoč, še zlasti glede na težo vrednostne podlage te človekove pravice, kolikor se nanaša na izpodbijanje očetovstva. Na drugi strani tehtnice sta bili ustavno dopustna cilja trajnosti starševskih razmerij in varstva interesa otroka, da po svoji volji

ohrani pravno vez z domnevnim očetom. Vendar sta zaželeni trdnost in nespremenljivost družinskih razmerij, ki zagotavljata, da ima otrok pravno priznanega očeta, ki ga je dolžan preživljati, zadostno varovani že s subjektivnim rokom v neizpodbijanem delu drugega odstavka 96. člena ZZZDR,

Protisodba: PS bi bila pozicija 5, kjer bi bil ustavno sodišče pustilo v veljavi trd, nefleksibilen, rigidni rok, kateri je tekel od objektivno določenega trenutka v času (rojstvo otroka) in je lahko začel teči, je tekel in se tudi iztekel v času, ko domnevni oče ni vedel – in mu glede nevednosti pogosto tudi ni bilo mogoče očitati neskrbnosti –, da otrok, ki velja za njegovega, dejansko v biološkem smislu ni njegov, ker je njegov biološki oče drug moški. Država bi smela vse.

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA	2	<i>Ustavno sodišče ilustrativno omenja 8. člen EKČP, ki se nanaša na pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja.</i>

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA	1	<i>Vlada poudarja, da je materin mož v povsem drugačnem položaju od otroka. Namen izpodbijane določbe naj bi bil v zagotavljanju pravne varnosti in obstoječih družinskopravnih razmerij. Vlada meni, da bi "ohlapneje" določeni roki za izpodbijanje očetovstva omogočili bistven vpliv na pravni položaj otroka kot šibkejši stranke v družinskopravnem razmerju.</i>